

KRYSTYNA GROCHOWSKA-IWAŃSKA AGNIESZKA WOJCIECHOWSKA

DWA I PÓŁ WIEKU RODZINY ASKANASÓW W PŁOCKU (CZĘŚĆ III). STEFAN KAZIMIERZ ASKANAS

Kazimierz Askanas jako prawnik

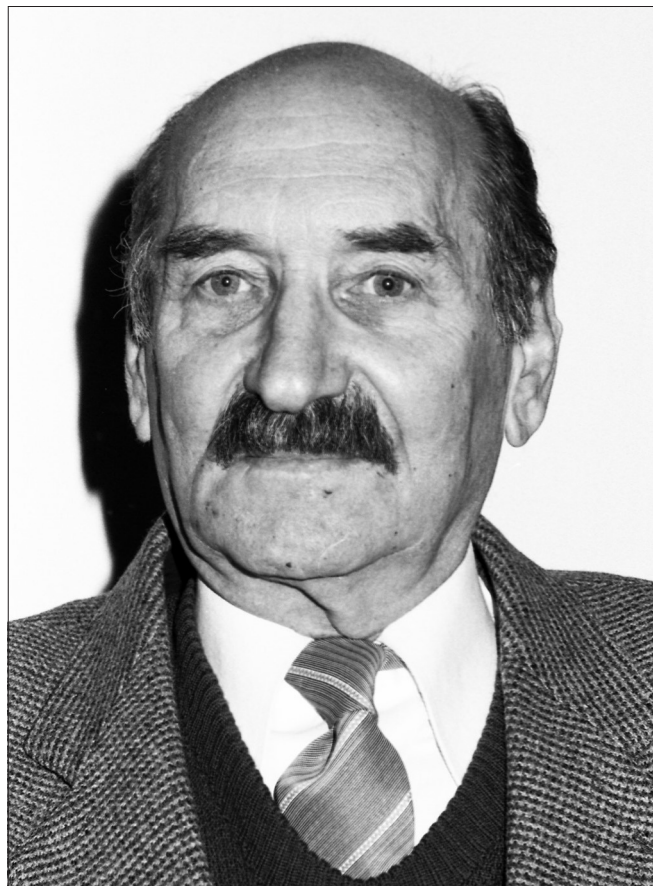
Po ukończeniu studiów w 1931 r., Kazimierz Askanas rozpoczął pracę w Sądzie Okręgowym w Płocku jako aplikant (od lipca 1931 r. do października 1933 r.). Aplikację odbywał u Władysława Szczycińskiego, ówczesnego prokuratora Sądu Okręgowego w Płocku, który w 1971 r. bardzo dobrze ocenił jego pracę, stwierdzając: „(...) zwróciłem moją uwagę na przebieg aplikacji kol. Askanasa, jako na aplikanta bardzo zdolnego. Dlatego też po zdaniu przez niego egzaminu sędziowskiego zaproponowałem mu podjęcie pracy w powierzonyj mnie Prokuraturze, jako podprokuratorowi (...)”¹.

W 1933 r. złożył egzamin sądowy uzyskując wynik celujący, po czym został asesorem Sądu Okręgowego w Płocku, pracując najpierw w Sądzie Grodzkim, a następnie na stanowisku podprokuratora w Płocku i w Mławie (od grudnia 1933 r. do maja 1937 r.). Ostatecznie zdecydował się jednak na zawód adwokata, który wykonywał do czasu przejścia na emeryturę 31 grudnia 1983 r.

Na listę Rady Adwokackiej w Warszawie został wpisany 24 maja 1937 r. i od tego miesiąca pracował jako adwokat w Gąbinie do wybuchu II wojny światowej. W niektórych dokumentach Kazimierz Askanas podaje, że w tym czasie był radcą prawnym w Zarządzie Miasta Gąbina². Oprócz spraw Zarządu Miejskiego w Gąbinie prowadził również sprawy Towarzystwa Kredytowego Miejskiego w Płocku³.

W okresie okupacji hitlerowskiej zmuszony był przerwać praktykę adwokacką. Do Płocka powrócił już w lutym 1945 r. i podjął pracę jako radca prawny w Zarządzie Miejskim w Płocku, a także Powiatowym Urzędzie Ziemskim w Płocku (tutaj pracował do 1946 r.). W marcu 1945 r. zatrudniony został również w Liceum Handlowym w Płocku jako nauczyciel prawa, zaś od 4 lipca 1945 r. został delegatem Rady Adwokackiej w Warszawie na okręg Sądu Okręgowego w Płocku⁴.

W okresie 1945-1946 Kazimierz Askanas był też Radnym Miejskiej Rady Narodowej w Płocku⁵ biorąc tym samym udział w organizowaniu samorządu Miejskiego po zakończeniu okupacji hitlerowskiej.

Dr Kazimierz Askanas

Płockcy prawnicy - pośrodku w jasnym płaszczu stoi Kazimierz Askanas. Fot. ze zbioru prywatnego Anny Chmielewskiej

Obok wymienionych wyżej zajęć Kazimierz Askanas prowadził prywatną kancelarię adwokacką w Płocku w latach 1945-1952⁶.

W sierpniu 1950 r. Minister Sprawiedliwości wydał Kazimierzowi Askanasowi zezwolenie do brania udziału w sprawach należących do Sądu Apelacyjnego w I Instancji. Tego samego roku zawarł też umowę o pracę z Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Płocku na stanowisko radcy prawnego dla przedsiębiorstw miejskich miasta Płocka⁷.

Ponadto w latach 1952-1953 był radcą prawnym w Powszechnej Spółdzielni Spożywców „Zgoda” w Płocku⁸.

Z dniem 1 lipca 1952 r. Kazimierz Askanas został powołany na kierownika nowo utworzonego Zespołu Adwokackiego nr 1 w Płocku, który mieścił się wówczas w Sądzie Powiatowym w Płocku przy Pl. Narutowicza 6. Pod jego przewodnictwem Zespół cały czas się rozwijał przyjmując nowych członków czy uruchamiając w 1956 r. Punkt Konsultacyjny w Wyszogrodzie. Askanas dbał również o rozwój kulturalny członków Zespołu. W październiku 1967 r. wspólnie z Towarzystwem Naukowym Płockim, Zespół Adwokacki nr 1 zorganizował I Konferencję Regionalną Adwokatury w Płocku, której towarzyszyła okolicznościowa wystawa *Prawo i prawnicy Płocka i Mazowsza*⁹. Doświadczenie zawodowe Kazimierza Askanasa powodowało, że wielokrotnie był członkiem różnych Komisji powoływanych przez Naczelną Radę Adwokacką w Warszawie. W 1972 r. został członkiem Komisji Doskonalenia Zawodowego przy Radzie Adwokackiej w Warszawie¹⁰, zaś w 1974 r. powołany został na Kierownika Ośrodka Zamiejscowego Komisji Doskonalenia Zawodowego w Płocku¹¹.

Za zasługi na polu adwokatury w 1973 r. Naczelna Rada Adwokacka odznaczyła Kazimierza Askanasa złotą odznaką „Adwokatura PRL”¹².

Kolejnym ważnym zadaniem jakie stanęło przed Kazimierzem Askanasem, wymagającym dużych umiejętności, było zorganizowanie Izby Adwokackiej w Płocku, która swym zasięgiem miała obejmować Ciechanów, Działdowo, Gostynin, Kutno, Łęczycę, Mławę, Sierpc, Płock, Płońsk i Pułtusk. W czerwcu 1975 r. Naczelna Rada Adwokacka ustanowiła Askanasa pełnomocnikiem ds. jej organizacji. Najważniejszą kwestią było znalezienie siedziby dla nowej Rady Adwokackiej, umeblowanie i wyposażenie biura oraz dobór i przeszkolenie personelu. Pierwsze próby pozyskania na siedzibę budynku przy ul. Sienkiewicza 31 nie powiodły się. Rada działająca od początku 1976 r. znalazła jednak lokal w budynku przy ul. Kolegialnej 34¹³.

Tego samego roku Kazimierz Askanas otrzymał stopień doktora nauk prawnych nadany przez Radę

Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Tematem rozprawy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem prof. Śliwowskiego, była *Przestępczość w uprzemysławianym mieście Płock – przemiany w dynamice i strukturze przestępczości dorosłych w latach 1959-1968*. Praca dotyczyła zmian w przestępczości, jakie zachodziły we wskazanym okresie w powiązaniu z dynamicznym rozwojem przemysłowym Płocka.

Liczne zajęcia Kazimierza Askanasa nie zawsze pozwalały mu zaangażować się w każdą działalność. Nie zgodził się np. zostać członkiem Rady Adwokackiej w Płocku w 1978 r. Swą decyzję uzasadniał brakiem czasu¹⁴. Jednak już w listopadzie tego roku wszedł w skład członków Delegatury Terenowej w Płocku Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Łodzi¹⁵.

Zespołem Adwokackim nr 1 w Płocku Kazimierz Askanas kierował ponad 30 lat. Pracę zakończył z dniem 31 grudnia 1983 r. przechodząc na emeryturę¹⁶.

Kazimierz Askanas jako historyk sztuki

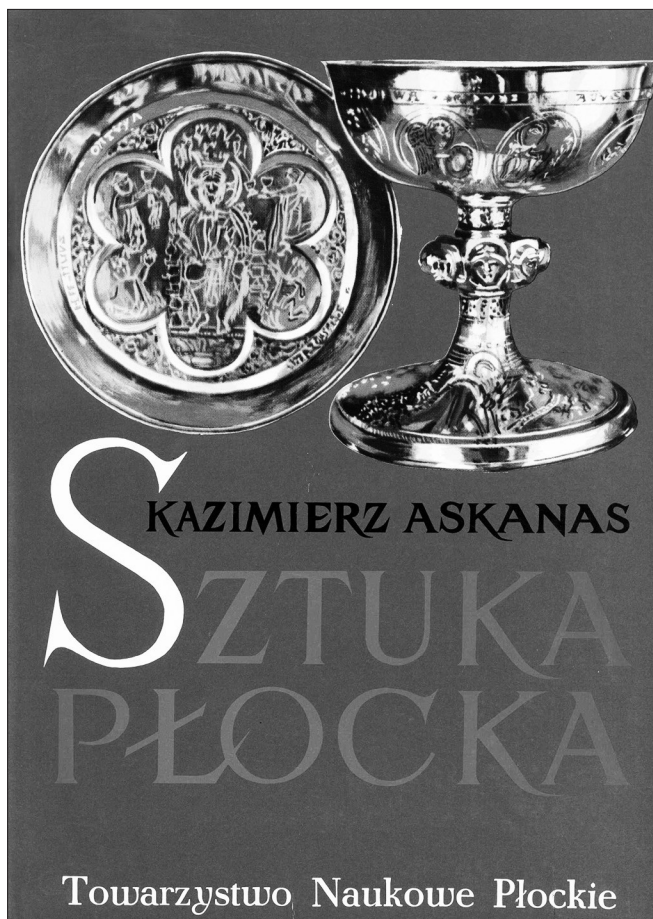
Osobom, które znały Kazimierza Askanasa z sal sądowych, gdzie „rozgrywał erudycyjno-teatralne pojedynki”, trudno jest uwierzyć, że był on również historykiem sztuki¹⁷. Studia prawnicze, zawód prawnika, który wykonywał ponad czterdzieści lat, doktorat z nauk prawnych – to jakby awers. Rewersem zaś była Sztuka, która była jego życiową pasją. W największym skrócie można by rzec, że Kazimierz Askanas rozum oddał prawu, a serce Sztuce.

Na to, że sztuka stała się jego drugą naturą złożyło się co najmniej kilka czynników, które warto poznać bliżej.

Na ukształtowanie się osobowości przyszłego historyka sztuki istotny wpływ miała rodzina i jego wychowanie domowe. Kazimierz Askanas urodził się w rodzinie artystów. Matka – Apolonia Askanasowa z Sachsów była bardzo uzdolnioną violinistką, uczennicą Władysława Żeleńskiego w Krakowie, gdzie zetknęła się z nowymi prądami w sztuce, którymi się zaraziła, a następnie starała się przenieść na grunt płocki¹⁸.

Ojciec – Alfons również studiował za granicą: w Lipsku poznawał tajniki buchalterii i finansów, a w Dreźnie tajniki malarstwa i rzeźby¹⁹.

Po niespodziewanej śmierci ojca Samuela w roku 1903 musiał zająć się finansami rodzinnymi, ale w wolnym czasie komponował, grał na fortepianie, malował, rzeźbił, a przede wszystkim kolekcjonował dzieła sztuki, reprodukcje i wartościowe książki. Prenumerował również gazety i czasopisma, w tym piśma o sztuce (np. *Sztuki Piękne*)²⁰.

Syn Apolonii i Alfonsa Askanasów nie musiał studiować historii sztuki, gdyż mógł to robić w wolnym czasie w domu, gdzie pod ręką miał domową bibliotekę z księgozbiorem liczącym około sześć tysięcy woluminów w języku polskim oraz w językach obcych. Poczesne miejsce w księgozbiornie zajmowały książki z takich dziedzin, jak: prawo, historia, sztuka, muzykologia, encyklopedie i słowniki. Odrębny dział w liczbie kilku tysięcy stanowiły reprodukcje dzieł sztuki²¹.

Z przypisów bibliograficznych zamieszczonych w *Sztuce Płocka* łatwo wyekscerpować opracowania dotyczące historii, sztuki europejskiej, krajowej, a przede wszystkim zabytków sztuki płockiej w okresie tysiącletniej historii miasta. Powoływanie się autora na autorytety w dziedzinie sztuki potwierdza tezę o tym, że Autor dogłębnie przestudiował dziesiątki prac badaczy, którzy mieli jakikolwiek związek z zabytkami sztuki płockiej. Autor chylił czoło przede wszystkim przed arcybiskupem Antonim Julianem Nowowiejskim i jego *Monografią Płocka*. Pierwsze jej wydanie ukazało się w roku 1917, drugie w 1932²². Nie ma wątpliwości, że była ona w księgozbiornie Askanasów. We wprowadzeniu do swojej monografii Kazimierz Askanas podkreśla jej ważność i znaczenie oraz konieczność aktualizacji z jednej strony i weryfikacji naukowej z drugiej²³. Wspomniane przypisy bibliograficzne świadczą o wielkiej znajomości

literatury przedmiotu, które Kazimierz Askanas posiadał m.in. dzięki książkom z domowej biblioteki. W rozmowie z Markiem Grałą, z zalem wspominał jej utratę w 1939 r.²⁴ Po powrocie do Płocka w 1945 r. Kazimierz Askanas zaczął od nowa kompletować księgozbiór. Zawartość domowej biblioteki stanowiła podstawę warsztatu naukowego jako badacza.

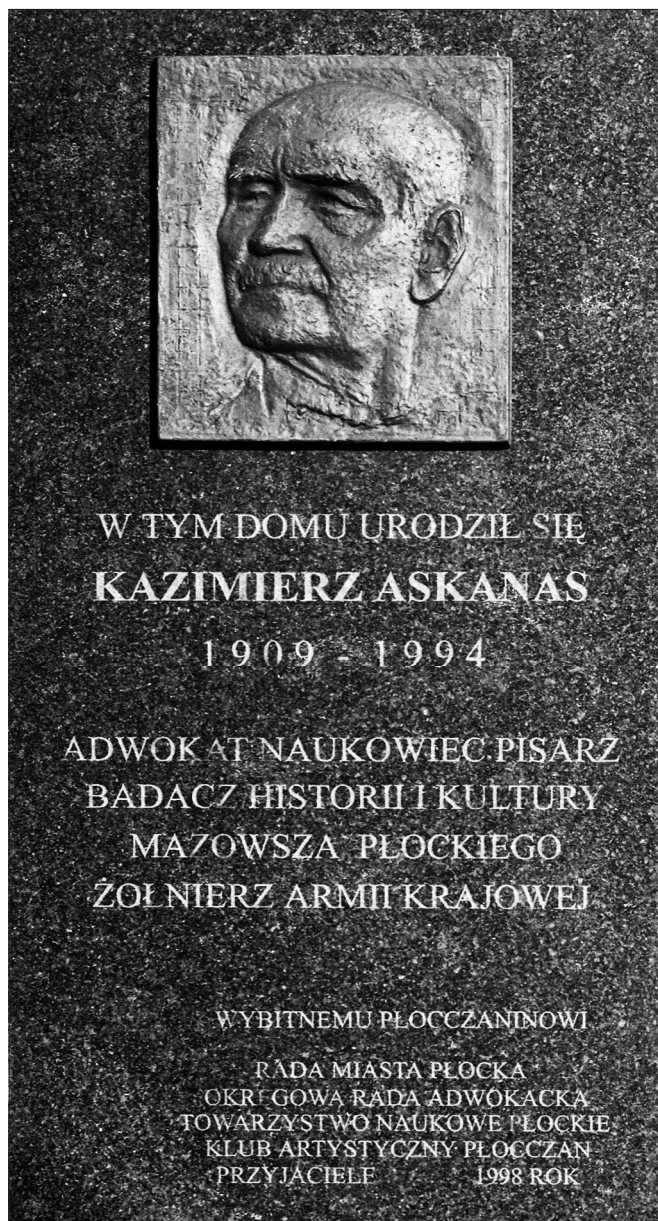
Mieszkanie przy ul. Tumskiej 4, do którego przeniósł się w 1946 r. i w którym mieszkał do końca życia, szybko zapełniało się nowymi książkami kupowanymi w antykwariatach polskich i zagranicznych oraz księgarniach. Pod koniec życia liczba woluminów była prawie taka sama jak przed wojną w mieszkaniu przy ul. Grodzkiej 5. Dział sztuki liczył 1200 pozycji oraz ponad tysiąc barwnych reprodukcji. Oprócz tego gromadził katalogi z wystaw, druki ulotne, recenzje, artykuły prasowe, listy od przyjaciół twórców ze zdjęciami itp.²⁵ Miał więc z czego czerpać wiedzę o sztuce i życiu artystycznym Płocka. Nieobojętne było również to, że w wielu wydarzeniach kulturalnych Kazimierz Askanas sam uczestniczył.

Wiedza czerpana z książek to nie jedyne źródło kształtujące osobowość młodego badacza sztuki. Ważni byli ludzie, wśród których przebywał, z którymi łączyły go stosunki towarzyskie, a często przyjaźnie po kres życia. Przyjaźnie z ludźmi sztuki, artystami, profesorami, mistrzami pędzla, batuty, aparatu fotograficznego, dłuta, pióra (byli wśród nich m.in. Kazimierz Mayzner, ks. Lech Grabowski, Jan Betley, Stefan Themerson, Alfred Jesion, Roman Woźniak, Leon Śliwiński, Władysław Broniewski)²⁶.

Przełomowe znaczenie w życiu Kazimierza Askanasa miało zawiązanie się w roku 1931 stowarzyszenia pod nazwą „Klub Artystyczny Płocczan”. Inicjatorem i duszą KAP-u był adwokat, erudyta, znawca sztuki, główny organizator życia artystycznego w Płocku Kazimierz Mayzner. Członkowie KAP-u, do którego należał Kazimierz Askanas, stawiali sobie ambitne cele: estetykę życia codziennego, mecenat nad artystami, popularyzację sztuki, badanie historii kultury i sztuki w Płocku, integrację środowiska twórczego artystów, troska o wysoki poziom sztuki²⁷.

Czołowymi organizatorami Klubu obok Kazimierza Mayznera byli:

- Witold Kuczewski-Poraj – podpułkownik rezerwy Wojska Polskiego, artysta-malarz-amator, świetny karykaturzysta, autor albumu *Typy płockie w karykaturze*, wiceprezes i skarbnik Klubu, autor kukiełek do Szopek, dekorator, projektant okładek, itd.²⁸;
- Helena Jawniszko-Poraj – nauczycielka, autorka obrazów o tematyce płockiej, jej pierwsza wystawa odbyła się w 1931 r. w TNP, wystawiła również w następnych wystawach KAP-u²⁹;

Tablica pamiątkowa na budynku Urzędu Stanu Cywilnego w Płocku. Fot. ze zbiorów Archiwum Państwowego w Płocku, Zbiór fotografii Tomasza Jacka Gałązki z Płocka

- Eugenia Godlewska – nauczycielka rysunków, uczestniczka wystawy *Sztuka Płocczan*³⁰;
- Adam Nowiński – wielbiciel Cezanne’a – współzałożyciel KAP-u, jego żona Janina Grabowska, pianistka, czołowa organizatorka KAP-u³¹;
- Wanda Szrajberówna – sprawująca opiekę nad uzdolnioną młodzieżą³².

W okresie działalności KAP-u, głównego motoru życia kulturalnego, dojrzało następne pokolenie artystów i działaczy, m. in. Jan Betley, maturzysta z tego samego roku co Kazimierz Askanas, następnie student Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, a po II wojnie światowej wykładowca, pejzażysta i batalista, zamiłowany malarz koni³³; jego bliska krewna Jadwiga Betley, uczestniczka kursów dla uzdolnionej młodzieży, prowadzonych przez

W. Szrajberównę, a w latach 30. jej pomocnica, pejzażyстка i portrecistka³⁴; Natan Korzeń, absolwent ASP w Warszawie, wystawiający w Paryżu, w Warszawie i w Płocku³⁵; Fiszel Zylberberg, rówieśnik Kazimierza Askanaśa, absolwent ASP w Warszawie, drzeworytnik i grafik³⁶; Dawid Tuszyński, miniaturzysta, uczeń Stanisława Lentza, portrecista i dekorator³⁷; Alfred Jesion, jeden z debiutantów w okresie KAP-u, syn Hermana Jesiona, rzeźbiarza, dożgonny przyjaciel Kazimierza Askanaśa³⁸; Stefan Themerson artysta multimedialny, utrzymujący z Kazimierzem Askanaśem i Płockiem do końca życia bliskie kontakty³⁹, czy Jan Śliwiński, absolwent ASP w Krakowie, dekorator, witrażysta i wielu innych, w tym Kazimierz Askanaś, aktywny członek KAP-u, jego entuzjasta i „rzecznik” oraz kronikarz. KAP wyznaczył Kazimierzowi Askanaśowi kierunkowskaz na dalszą działalność tzn. badanie kultury Płocka oraz jej propagowanie.

Prawdopodobnie już wówczas zrodziła się myśl napisania nowej uaktualnionej i szerszej sztuki Płocka. Miał już wiele notatek, z których większość zaginęła podczas wojny. Myśl ta odżyła na nowo w latach 50. i 60., gdy w Płocku były prowadzone badania archeologiczne pod kierunkiem prof. Włodzimierza Szafrąńskiego, które wniosły wiele nowych wiadomości o średniowiecznej kulturze Płocka. Niemal na bieżąco były one publikowane w założonych w 1956 r., m. in. z inicjatywy Kazimierza Askanaśa, „Notatkach Płockich”, kwartalniku Towarzystwa Naukowego Płockiego. Kolejnym impulsem było sensacyjne odkrycie romańskich Drzwi Płockich w Nowogrodzie Wielkim, które stały się swoistą uwerturą do „Sztuki Płocka”. Kazimierz Askanas poświęcił im oddzielne opracowanie.

Brązowe Drzwi płockie według Kazimierza Askanaśa związane są z osobą biskupa płockiego Aleksandra z Malonne, człowieka o zachodniej kulturze, przybyłego z terenów, na których kwitła sztuka

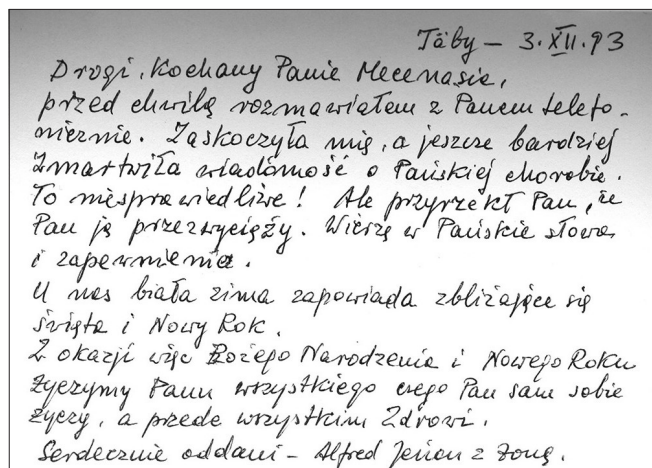
Kazimierz Askanas prawdopodobnie podczas prelekcji na temat Drzwi Płockich Fotografia ze zbiorów Archiwum Państwowego w Płocku, Zbiór fotografii Tomasza Jacka Gałązki z Płocka

mozańska. Podjął on jeszcze za życia Bolesława Krzywoustego budowę katedry, konsekrowanej w 1144 r. Kazimierz Askanas przedstawił zarówno historię ich nazwy, przebytej drogi z Magdeburga (gdzie były wykonane) przez Płock (gdzie były zawieszane) do Nowogrodu (gdzie się do tej pory znajdują). Autor dokonał analizy wszystkich 26 pól, pokrytych 48 płytami z brązu, z figurami biblijnymi, alegorycznymi, mitologicznymi, z figurami biskupa Aleksandra, biskupa magdeburskiego Wichmana oraz wykonawców.

Na końcu opracowania Autor umieścił przypisy bibliograficzne oraz 30 ilustracji.

Sztuka Płocka ukazała się po raz pierwszy w roku 1974 w nakładzie 1500 egzemplarzy, wydana przez Towarzystwo Naukowe Płockie. Wydanie jej okazało się hitem i wywołało szeroki odzew historyków sztuki w całym kraju oraz w Płocku. Autor bardzo poważnie odniósł się do opinii uczonych i kilka następnych lat pracował nad uzupełnieniem i poprawieniem wydania.

Po jedenastu latach (w 1985 r.) ukazało się II wydanie *Sztuki Płocka* w nakładzie 3000 egzemplarzy. Do tego wydania prof. Adam Miłobędzki, autorytet w dziedzinie historii architektury, dołączył *Słowo wstępne*. Wysoko ocenił w nim pracę Kazimierza Askanasa słowami: „W dobie atomizowania wiedzy na coraz węższe specjalizacje rzadko spotyka się opracowania przekraczające bariery zamkniętych okresów historycznych, czy wybranych gatunków działalności artystycznej, a syntezę taką oferuje nam właśnie praca Kazimierza Askanasa”. Prof. A. Miłobędzki docenił kompleksowe opracowanie *Sztuki Płocka*, co współcześnie jest rzadkością. Podkreślił również uwzględnienie przez Autora najmłodszej gałęzi artystycznej – fotografii. W nocie od Autora do III wydania z 1991 r. Kazimierz Askanas złożył wyrazy podziękowania ludziom nauki, którzy przesłali mu swoje opinie i zachętę do ponownego wydania (z imienia i nazwiska wymienia ich we Wprowadzeniu do III wydania *Sztuki Płocka*), a szczególnie prof. Włodzimierzowi Szafranowskiemu (za uwagi o średniowieczu) i Kazimierzowi Czarneckiemu (za uwagi o malarstwie XIX w.). We wspomnianym Wprowadzeniu Autor uzasadnia kolejne wydanie książki oraz pewną dysproporcję w opracowaniach, w niektórych dziedzinach sztuki płockiej. Najwięcej miejsca Kazimierz Askanas poświęca sztuce nowoczesnej, bo aż 133 strony, co nie budzi zdziwienia, gdyż fakty i twórców znał z autopsji, a w większości wydarzeń artystycznych brał udział. Mimo usilnych starań o obiektywność, widać wyraźnie, że Autor miał sentyment do płockiej sztuki okresu przedromańskiego i romańskiego (strony od 12 do 75), uważał, że Płock

Fotografia ze zbioru prywatnego p. Anny Chmielewskiej

dorównywał wówczas Krakowowi. Dlatego z wielką wnikliwością omawiał zabytki z tego okresu, w tym brązowe Drzwi Płockie, których kopia została umieszczona w Katedrze Płockiej w 1981 r., a także inne arcydzieła rzemiosła artystycznego, porównywane z francuskimi czy mozańskimi, jak np. pieczęcie książąt, biskupów, z głowami władców lub książąt na denarach, patena do kielicha Konrada Mazowieckiego, srebrna oprawa do Ewangeliarza Anasztazji, złoty Kodeks Płocki, Biblia Płocka ze znakomitymi inicjałami i ilustracjami, Graduał Bolesława Mazowieckiego. Na wyróżnienie zasługuje materiał ikonograficzny z okresu romańskiego, a przede wszystkim do sztuki Płocka XX w., który jest zilustrowany przykładami ze wszystkich dziedzin, z fotografią włącznie (strony od 673 do 832).

Kazimierz Askanas widział nie tylko obiekty sztuki, ale także ich twórców, zwłaszcza znanych mu osobiście.

Każdy rozdział *Sztuki Płocka* zawiera uwagi ogólne, wprowadzające do danego okresu. Sześć kolejnych rozdziałów monografii opracowanych jest według następującego schematu: Autor omawia poszczególne dziedziny: architekturę, rzeźbę, malarstwo i rzemiosło artystyczne. Rozdział VII opracowany jest trochę inaczej, mianowicie każda dziedzina sztuki podzielona jest na trzy okresy: okres I – Młoda Polska, II – okres międzywojenny, III – w Polsce Ludowej.

Rozdział VIII zawiera: uwagi o upowszechnieniu sztuki w życiu artystycznym w dzisiejszego Płocka, tzn. w końcu lat 80., zakończenie, przypisy bibliograficzne, indeks nazwisk i indeks nazw geograficznych. Są również streszczenia w języku polskim, angielskim, niemieckim, francuskim i rosyjskim – bardzo potrzebne czytelnikom obcojęzycznym.

Oddzielnego potraktowania wymaga odniesienie się do przypisów bibliograficznych, których jest 1108! I zajmują kilkadziesiąt stron (od 339 do 375). Wysszczególnione są w nich wszystkie opracowania,

którymi posłużył się Autor przy pisaniu monografii. Odwoływał się w nich do znawców danej dziedziny sztuki, architektów, historyków sztuki polskich oraz zagranicznych, dawnych (najczęściej dziewiętnastowiecznych) lub współczesnych, a często i do jednych i do drugich, by dać w miarę pełny opis zabytku, jego donatora, autora projektu, jego wykonawcę, powinowactwo z innymi dziełami sztuki w kraju lub zagranicą. Kazimierz Askanas wykazywał się rzetelnością badacza, dociekliwością, świetną znajomością opracowań, poczynszony od historii sztuki europejskiej, polskiej, wreszcie mazowieckiej. Niektórzy badacze lub ich opracowania przywoływani byli wielokrotnie, jak A.J. Nowowiejski, Włodzimierz Szafranski, Aleksander Gieysztor, Adam Miłobędzki, Kazimierz Czarniecki, S. Kostanecki, T. Dobrowolski, L. Grabowski, T. Kowalewski, S. Szyller, M. Walicki, F. Kopera, M. Morelowski, M. Gębarowicz, Z. Świerkowski, L. Lepszy, A. Bochnak, Andre Michel, T. Szydłowski i wielu innych.

Kiedy Kazimierz Askanas omawiał sztukę współczesną (ściślej dwudziestowieczną) i jej twórców, odwoływał się do artykułów prasowych (krajowych i płockich), bardzo często do artykułów zamieszczonych w kwartalniku „Notatki Płockie”. Autor wykorzystywał również różne formy wypowiedzi, m.in. katalogi, foldery, kalendarze, przewodniki, informacje pisemne i ustne, notatki, relacje, listy prywatne do Autora itp.

Sztukę Płocka Kazimierza Askansasa można w pełni nazwać dziełem Jego życia, w którym autor najpełniej wyraził swój stosunek do sztuki, do ludzi, którzy ją stworzyli i do miasta Płocka, które było Mu najbliższe.

Na łamach „Notatek Płockich” Kazimierz Askanas również zamieszczał artykuły poświęcone zagadnieniom sztuki oraz jej twórcom (m.in. H. Jończy, H. Głównzewskiej)⁴¹, wystawom⁴², zabytkom romańskiego rzemiosła artystycznego (w tym srebrnej oprawie Ewangeliarza księżnej Anastazji)⁴³, zbiorom Muzeum Mazowieckiego. Są one uzupełnieniem „Sztuki Płocka”.

Przypisy

- ¹ Archiwum prywatne córki Kazimierza Askansasa; oświadczenie Władysława Szczucińskiego z dnia 5 maja 1971 r., dotyczące pracy Kazimierza Askansasa w Prokuraturze Okręgowej w Płocku.
- ² Okręgowa Rada Adwokacka w Płocku (dalej: ORA), Akta personalne Kazimierza Askansasa (dalej: Akta...), k. 40.
- ³ Urząd Miasta Płocka (dalej: UMP), Wydział Kadr, Akta osobowe Kazimierza Askansasa (Akta...), k. 1.
- ⁴ ORA w Płocku, Akta...
- ⁵ *Ibidem*.
- ⁶ *Ibidem*.
- ⁷ UMP, Wydział Kadr, Akta..., k. 4.
- ⁸ UMP, Wydział Kadr, Akta...
- ⁹ ORA w Płocku, Akta...; patrz również: *40-lecie Izby Adwokackiej w Płocku 1975-2015*, red. W. Grzegorzczak, J. Tymińska-Góralczyk, H. Żółtowska-Szostek, s. 136-140.
- ¹⁰ ORA w Płocku, Akta..., k. 45.
- ¹¹ *Ibidem*, k. 56.
- ¹² *Ibidem*, k. 54, 83.
- ¹³ *40-lecie...*, s. 12-14.
- ¹⁴ ORA w Płocku, Akta..., k. 90-91.
- ¹⁵ *Ibidem*, k. 134.
- ¹⁶ *Ibidem*, k. 180.
- ¹⁷ Cytat użyty przez reżysera T. Bystrama; M. Grala, *op. cit.*, s. 29.
- ¹⁸ K. Askanas, *Fragmenty wspomnień z dzieciństwa*, [w:] *Gościńiec Sztuki*, nr 1/1, rok I, Płock 1997 s. 54-57.
- ¹⁹ *Ibidem*, s. 57-59.
- ²⁰ *Ibidem*.
- ²¹ M. Grala, Kazimierz Askanas, *Szkice do portretu*, Płock 1993, s. 18.

- ²² A.J. Nowowiejski, *Płock. Monografia*, Wydanie I, Płock 1917, Wydanie II, Płock, 1932.
- ²³ K. Askanas, *Sztuka Płocka*, Wydanie III, Płock 1991 r., s. 9-10.
- ²⁴ M. Grala, *op. cit.*, s. 18-19 oraz Protokół szkód wojennych, APP, Starostwo Powiatowe w Płocku, sygn. 457, k. 171-176.
- ²⁵ M. Grala, *op. cit.*, s. 19.
- ²⁶ Kazimierz Askanas wielokrotnie wymienia przyjaciół ze szkoły, KAP-u, prokuratury i sądu, TNP, m. in. w rozmowach z M. Gralą, *Szkice...*, s. 10, 13, 21-23, 25, 26, 31. Listy od S. Themersona, A. Jesiona, L. i J. Śliwińskich w posiadaniu córki Anny.
- ²⁷ M. Grala, *op. cit.*, s. 21 oraz K. Askanas, *Sztuka Płocka*, s. 263, 266.
- ²⁸ K. Askanas, *Sztuka Płocka*, s. 266, 274.
- ²⁹ *Ibidem*, s. 268.
- ³⁰ *Ibidem*, s. 273.
- ³¹ *Ibidem*, s. 270.
- ³² *Ibidem*, s. 264.
- ³³ M. Grala, *op. cit.*, s. 21.
- ³⁴ K. Askanas, *Sztuka Płocka*, s. 273.
- ³⁵ *Ibidem*, s. 269-270.
- ³⁶ *Ibidem*, s. 271.
- ³⁷ M. Grala, *op. cit.*, s. 22.
- ³⁸ *Ibidem*, s. 23-24.
- ³⁹ *Ibidem*, s. 25 oraz „Notatki Płockie” nr 4/137, 1988 r.
- ⁴⁰ M. Grala, *op. cit.*, s. 22 oraz K. Askanas, *Sztuka Płocka*, s. 274.
- ⁴¹ „Notatki Płockie”, numery w Bibliografii W. Końskiego: 260, 249, 2512, 2741.
- ⁴² *Ibidem*.
- ⁴³ *Ibidem*.

TWO AND A HALF CENTURIES
OF THE ASKANSAS FAMILY IN PŁOCK (PART III).
STEFAN KAZIMIERZ ASKANAS